جستار

پاسخ به مخالفان تفاهم‌نامه ایران و چین

غلامعلی خوشرو
سفیر سابق ایران در سازمان ملل

تفاهم‌نامه ۲۵ ساله نه قرارداد است نه عهدنامه، بلکه تفاهمی کلی است که نقشه راه و چشم انداز کلان مشارکت ایران و چین را ترسیم می‌کند. کلیات این تفاهم‌نامه همان است که پس از امضا در فروردین ۱۴۰۰، از سوی وزارت امور خارجه در گزاره برگی منتشر شد. بر این اساس این تفاهم‌نامه نیازی به تصویب مجلس ندارد. اما هر سند همکاری اگر حمایت مجلس را نداشته باشد، امکان تحقق آن کاهش می‌یابد. اینکه تمام کلمات تفاهم‌نامه علنی شود، بستگی به توافق دو کشور دارد. نمی‌شود با کشوری از در همکاری وارد شد و از آن در تقابل خارج. در روش تعاملی چین، این قبیل تفاهم‌نامه‌ها با کشورهای مختلف با جزئیات مطرح نمی‌شود، این تحقیر ملت‌ها نیست، بلکه روش تفاهم شده بین دو کشور است. برای درک اهمیت این تفاهم‌نامه، کافی است ببندیشیم که آیا آمریکا حاضر است یک بند از این سند را با ایران تفاهم کند. همین تفاهم کلی را پمپئو - دشمن شماره یک ایران - قرارداد ترکمنچای خواند. آمریکا که سیاست رسمی خود را فشار حداکثری به ایران و تحریم‌های یک جانبه تا مرز تسلیم یا فروپاشی ایران تعریف می‌کرد، در واکنش به این مشارکت راهبردی توان دیپلماتیک و رسانه‌ای خود را به کار گرفت تا آن را نابود یا بی‌اعتبار سازد. آمریکا جنگ راهبردی اقتصادی علیه ایران به راه انداخته بود و تمام کشورهای جهان را به تحریم تهدید می‌کرد. این تفاهم‌نامه اگر در عمل و درست به اجرا درآید، می‌تواند اقتصاد ایران را متحول سازد. این بستگی به توان و آمادگی و برنامه‌ریزی طرف ایرانی و همکاری طرف چینی دارد. طنزی از این تلخ‌تر نداریم که آمریکا با یک جانبه‌گرایی و تحریم‌های همه جانبه ضد ایران با دلسوزی بی‌تابانه‌ای ایران را از مشارکت اقتصادی با چین بر حذر می‌دارد و می‌گوید هر که از چین وام بگیرد در تله بازپرداخت گرفتار می‌شود. در حالیکه آمریکا کشوری را در تحریم‌های ضد بشری گرفتار می‌کند، همزمان همان کشور را از همکاری برای سازندگی برحذر می‌دارد. این نهایت سیاست‌های شکست خورده است. این تفاهم‌نامه اگر درست به اجرا درآید، می‌تواند اقتصاد ایران را متحول سازد. این بستگی به توان و آمادگی و برنامه‌ریزی طرف ایرانی و همکاری طرف چینی دارد. این سند یک برنامه راهبردی برای توسعه است که توان فناوری و سرمایه‌گذاری و اجرایی ایران را ارتقا می‌دهد. پروژه‌های کلان بزرگی را می‌توان تعریف کرد که یا به فناوری بالا نیاز دارند و یا به سرمایه‌گذاری سنگین یا هر دو. چین از هر دو لحاظ می‌تواند کمک خوبی برای این امر باشد. چین در فناوری‌های مدرن و حوزه دانش بنیان‌ها و زیرساخت‌ها نظیر راه و بندر و فرودگاه و تونل جایگاه بسیار بلندی در جهان دارد. طرح کلان کمربند جاده، ارتباط ایران و جهان را از لحاظ ساختاری و سایبری می‌تواند دگرگون سازد. ایران کشوری با ظرفیت عظیم انرژی و معادن است. نحوه بهره‌برداری از آن و مشارکت راهبردی برای بهینه‌سازی آن، کمک راهبردی بزرگی برای کشور به حساب می‌آید. در سطح اجرایی، شرکت‌ها و نهادهایی که برنامه همکاری با موسسات خصوصی و دولتی چین تعریف می‌کنند، باید حداکثر هوشمندی را در تبیین منافع خود و تشریح وظایف طرف چینی و نحوه نظارت بر حسن اجرای پروژه‌ها، به کار گیرند. به هیچ وجه قرار نیست قراردادی یک طرفه و بدون نظارت و امکان سنجی به اجرا دربیاید به ویژه در مورد حل اختلافات طرفین باید ساز و کار حقوقی و دقیقی تعریف و اجرا شود. اساسا این برداشت نادرست که ایران به چین صرفا به عنوان اهرم توازن بخش در رابطه با غرب نگاه می‌کند، برداشتی بوده است که در برخی اندیشکده‌های چین شکل گرفت ولی با این تفاهم بلندمدت ایران توانست چین را مجاب کند که رابطه دو کشور از اهمیت راهبردی برخوردار بوده و تابعی از روابط با سایر کشورها نیست و ارزش ذاتی دارد. دلیل مخالفت‌های داخلی و خارجی با این تفاهم‌نامه را به سه دسته کلی تقسیم می‌کنم: اول، مخالفت‌هایی که این تفاهم‌نامه را سبب تقویت و بهبود جایگاه اقتصادی ایران می‌دانند و آن را در تضاد با منافع آمریکا و مانع انزوا و تسلیم ایران تلقی می‌کنند. این سلسله از پمپئو آغاز و تا عمق برخی رسانه‌ها و اندیشکده‌ها و اشخاص ایرانی و غیرایرانی تداوم می‌یابد. مخالفت با چین در آمریکا، دموکرات و جمهوریخواه نمی‌شناسد و هیچ حزبی موافق گسترش روابط ایران با چین نیست. گروه دوم افراد و موسساتی هستند که شناخت محدودی از چین دارند و تصور می‌کنند همکاری راهبردی ایران و چین باعث دوری ایران از فناوری، اقتصاد توسعه یافته و دانش‌های مدرن می‌شود. درحالیکه باید اذعان کرد که چین اکنون از نظر اقتصادی و فناوری و دانش‌های مدرن در جایگاه بلندی ایستاده و شریک اول تجاری حدود یکصد و پنجاه کشور جهان است و اقتصاد آمریکا و اروپا و ژاپن و روسیه به شدت با چین عجین شده است. گروه سوم کسانی هستند که تصور می‌کنند این برنامه مشارکت راهبردی از اساس با شعار نه شرقی و نه غربی جمهوری اسلامی همخوانی ندارد و این کار را چرخش ناموزون به سمت شرق تلقی می‌کنند. در پاسخ به این گروه می‌گویم که تجربه چهل ساله من در سیاست خارجی این تفسیر را نمی‌پذیرد. همچنین اکنون ایران آماده است برنامه‌های بلند راهبردی را با کشورهای اروپایی، همسایگان و دیگران دنبال کند همکاری نیاز به دو طرف دارد. آلمان یا فرانسه یا ایتالیا یا اتحادیه اروپا «هر که دارد سر همراهی ما بسم الله...»

دیدگاه

تبعات حذف ارز ۴۲۰۰ تومانی؟

ادامه از صفحه اول / دنبال دارد. روغن، نهاده دامی در سال آینده ارز ۴۲۰۰ تومانی نخواهند داشت اما برخی از کالاها مانند دارو، ممکن است همچنان مشمول پرداخت ارز ترجیحی باشند. چنانچه پول بی‌پشتوانه چاپ شود هم گرانی به وجود می‌آید و هم انتظارات تورمی به موضوع گرانی دامن می‌زند. با وجود ادامه پرداخت ارز ۴۲۰۰ تومانی دارو برخی از داروها گران شده یا کمیاب شده‌اند، نه تنها بازار دارو که در حوزه نهاده‌های دامی نیز برخی از افراد نسبت به احتکار اقدام کرده‌اند تا به زودی با نرخ‌های بیشتری به بازار عرضه کنند و این سودجویی قطعا شرایط را برای مردم سخت می‌کند.

امیررضا واعظ آشتیانی در گفت‌وگو با «آرمان ملی»:

تبعات حذف ارز ۴۲۰۰ تومانی - می‌توانید کنترل کنید؟

مدیران ناتوان، قهرمانان ضایع کردن منابع هستند

باید مراقب تصمیمات نسنجیده برای مدیران بود

چرا هیچ کس برای تصمیمات غلط مؤاخذه نمی‌شود؟

با دستور دادن مشکل اقتصادی مردم حل نمی‌شود

برخی اظهارات تیم اقتصادی دولت تأثیر منفی بر اقتصاد می‌گذارد

دولت‌ها گمان می‌کنند وقتی روی کار می‌آیند باید چرخ را خودشان اختراع کنند

دولت تکلیف ۱۴۸ شرکت زیان‌ده خود را زودتر مشخص کند

عکس: آرمان ملی /فاطمه فتاحی

آرمان ملی - احسان انصاری: آیا تصمیم‌گیری و جهت‌گیری دولت سیزدهم معطوف به حل مشکلات مردم به‌خصوص در زمینه اقتصادی بوده است؟ «آرمان ملی» برای پاسخ به این سؤال با مهندس امیررضا واعظ آشتیانی معاون سابق وزارت صمت و فعال سیاسی اصولگرا گفت‌وگو کرده است. واعظ آشتیانی معتقد است: «ما از گذشته تاکنون تصمیمات اشتباه در کشور داشته‌ایم اما هیچ کس مورد مؤاخذه قرار نگرفته است. دولت سیزدهم نباید به سمت و سویی برود که تصمیماتش منجر به اتفاقاتی شود که اقتصاد کشور را با چالش مواجه کند. در گذشته تیم مدیریتی در برخی زمینه‌ها به دلیل نداشتن برنامه و استراتژی مشکلاتی را برای کشور ایجاد کرده‌اند. اگر بنا باشد تیم مدیریتی دولت آقای رئیسی نیز بدون برنامه و استراتژی باشد و افراد بی‌تجربه و ناآگاه در حوزه‌های حساس و مهم حضور داشته باشند کشور با چالش‌های مهمی مواجه خواهد شد.» در ادامه ماحصل این گفت‌وگو را می‌خوانید.

بین شعارها و عملکرد دولت به چه میزان همخوانی وجود داشته است؟ آیا دولت در زمینه وعده‌هایی که به مردم داده عملکرد قابل توجهی از خود نشان داده است؟

در همه کشورهای جهان از جمله ایران کسانی که برای ریاست جمهوری، نخست‌وزیری و نمایندگی مجلس در انتخابات شرکت می‌کنند وعده‌هایی به مردم می‌دهند و شعارهایی را مطرح می‌کنند. با این‌وجود معمولا همه شعارها و وعده‌ها تا پایان مأموریت محقق نمی‌شود. وعده‌ها متفاوت از عملکردهاست. در این زمینه میراثی که دولت‌ها از خود برجای می‌گذارند و اینکه دولت قبلی چه میراثی از خود برجای گذاشته حائز اهمیت است. یکی از شعارهای مهم دولت سیزدهم حل مشکلات اقتصادی مردم بوده است. مقام معظم رهبری در این زمینه عنوان کردند: «مسئولان در مسائل اقتصادی با رویکرد علمی، برنامه‌ریزی و به‌دور از شتابزدگی عمل کنند؛ چراکه در اقتصاد ثبات و استمرار سیاست‌ها لازم است.» دولت اگر قصد دارد مشکلات اقتصادی مردم را حل کند باید با نگاه علمی و برنامه‌ریزی به مسائل نگاه کند و از تصمیمات و اقدامات شتابزده خودداری کند. از جمله مهم‌ترین وظایف مدیران تصمیم‌گیری است. تصمیم‌گیری نیز باید بر اساس فرایند تخصصی و منطقی باشد. تصمیم‌گیری از جمله هنرهای یک مدیر قلمداد می‌شود. آنچه امروز برای جامعه حائز اهمیت است ثبات اقتصادی است. این در حالی است که در دولت گذشته و حتی در دولت‌های گذشته ما در برخی مقاطع ثبات اقتصادی نداشتیم و اقتصاد کشور با فراز و نشیب همراه بود و به‌صورت سینوسی عمل می‌شد. به همین دلیل تصمیم‌گیری‌ها در اقتصاد باید به سمتی باشد که ثبات اقتصادی را به همراه داشته باشد. مسئولان دولت باید به سمتی حرکت کنند که شتابزدگی و شعارزدگی در آن وجود نداشته باشد. حتی اگر مجلس نیز قصد دارد در زمینه اقتصادی تصمیم‌گیری کند این کار باید با آگاهی و تسلط نسبت به موضوع صورت بگیرد.

دولت به چه میزان نسبت به برنامه‌های بلندمدت اقتصادی و اصلاح ساختار اقتصاد کشور اهتمام داشته است؟

دولت باید نسبت به برنامه پنج‌ساله نگاه عملیاتی داشته باشد. چالش مهمی که در این زمینه وجود دارد این است که دولت‌ها هیچ‌گاه نگاه مثبت به برنامه‌های پنج‌ساله نداشته‌اند. به همین دلیل بخش‌هایی از برنامه پنج‌ساله مغفول واقع شده است. این نشان‌دهنده این است که دولت‌ها هنگامی که روی کار می‌آیند این گمان در آنها ایجاد می‌شود که باید چرخ را خودشان اختراع کنند. این موضوع یکی از دلایلی است که باعث شده ما در بخش‌هایی با عقب‌ماندگی مواجه باشیم. دلیل اصلی این چالش نیز بی‌توجهی به برنامه‌های پنج‌ساله است. سؤال این است که با دولت‌هایی که برنامه پنج‌ساله را نادیده گرفته‌اند و در مسیرهای دیگر حرکت کرده‌اند چه برخوردی صورت گرفته است؟ آیا نظارت کافی در این زمینه وجود داشته است؟ دستگاه‌های نظارتی از جمله مجلس که وظیفه نظارتی بر عملکرد دولت داشته چه برخوردی با اینگونه دولت‌ها داشته است؟ واقعیت این است که با هیچ دولتی به دلیل عمل نکردن به برنامه پنج‌ساله توسعه برخورد لازم صورت نگرفته است. در کشورهای دیگر ما مشاهده می‌کنیم اگر مدیری از برنامه‌های تدوین‌شده تخطی کند مورد مواخذه قرار می‌گیرد و حتی چنین مدیری را برکنار می‌کنند. در شرایط کنونی دولت ۱۴۸ شرکت زیان ده دارد. اگر دولت قصد دارد جراحی اقتصادی داشته باشد در مرحله نخست باید تکلیف ۱۴۸ شرکت زیان ده خود را مشخص کند. این شرکت‌ها بخش قابل توجهی از بودجه دولت را به خود اختصاص داده و بیشترین مشکل‌ها و چالش‌ها را می‌تواند برای دولت به وجود بیاورد.

آیا می‌توان شعارزدگی و شتابزدگی را در تصمیمات دولت مشاهده کرد؟

در این زمینه باید به تیم اقتصادی دولت نگاه کنیم که چه رویکردی در پیش گرفته است. یکی از چالش‌هایی که در حوزه اقتصاد کشور وجود دارد سیاست زدگی و رویکردهای احساسی و هیجانی است که در روند تصمیم‌گیری در این زمینه تأثیرگذار بوده است. نکته دیگر اینکه برخی تلاش می‌کنند مشکلات اقتصادی را به‌صورت دستوری حل کنند. این در حالی است که با دستور دادن مشکل اقتصادی مردم حل نمی‌شود. امروز موضوع حذف ارز ۴۲۰۰ تومانی مطرح است. برخی معتقدند در راستای جراحی اقتصادی و سالم‌سازی باید تکلیف ارز ۴۲۰۰ تومانی مشخص شود. دولت در این زمینه عنوان می‌کند اگر این ارز را حذف کند بر شرایط نظارت خواهد کرد. در مقابل برخی از صاحب‌نظران از جمله نمایندگان مجلس نگران این موضوع هستند که حذف ارز ۴۲۰۰ تومانی مشکلات اقتصادی جامعه را مضاعف کند. دولت عنوان می‌کند با نظارت اجازه نخواهد داد مشکلات بیشتر شود.

> حضور افراد بی‌تجربه و ناآگاه در پست‌های حساس و کلیدی باعث خواهد شد که سرمایه‌های ملی تحت تأثیر قرار بگیرد. از مدیریت ناتوان به عنوان قهرمانان ضایع کردن منابع یاد می‌کنند. باید مراقب بود که برخی از مدیران با تصمیمات نسنجیده خود دنبال آزمون و خطا نباشند

دولت با چه رویکردی می‌تواند نظارت داشته باشد؟

تجربه نشان داده دولت‌ها هیچ‌گاه نتوانسته‌اند نظارت خوبی داشته باشند. در مقطعی که بنزین گران شد دولت قول دارد هیچ‌کدام از اقلام که ارتباطی به قیمت بنزین ندارد گران نشود. در عمل اما اتفاق دیگری رخ داد و به‌محض اینکه قیمت بنزین افزایش پیدا کرد به‌صورت ناخودآگاه قیمت دیگر کالاها و از جمله کالاهایی که ارتباطی با قیمت بنزین نیز ندارد افزایش پیدا کرد. همواره این اتفاق در ایران رخ‌داده که به‌محض اینکه قیمت بنزین افزایش پیدا می‌کند قیمت کالاهای دیگر نیز روند صعودی به خود می‌گیرد. در چنین شرایطی دولت دوازدهم ادعا می‌کرد که اجازه چنین کاری را نمی‌دهد که در عمل چنین اتفاقی رخ نداد. این وضعیت برای دولت سیزدهم نیز وجود دارد و هنوز مشخص نیست دولت قصد دارد از چه رویکردی استفاده کند که وضعیت بازار را پس از حذف ارز ۴۲۰۰ تومانی کنترل کند. امروز صاحبنظران و کارشناسان با این نگرانی مواجه هستند که اگر ارز ۴۲۰۰ حذف شود دولت نتواند کنترل‌های لازم را در این زمینه انجام دهد و مشکلات اقتصادی جدیدی در کشور ایجاد شود. در شرایطی که ما با اقتصاد دولتی، اقتصاد سیاسی و اقتصاد دستوری مواجه هستیم و با اقتصادی مواجهیم که بار روانی روی آن وجود دارد اظهارات برخی مسئولان اقتصادی در زمینه‌های مختلف می‌تواند بار روانی سنگینی را بر شرایط اقتصادی کشور به وجود بیاورد.

این وضعیت در دولت سیزدهم نیز وجود داشته است؟

بله؛ به‌عنوان‌مثال وزیر صمت عنوان می‌کند که در دولت گذشته قیمت خودرو ۹۰ درصد گران شده درحالی که در دولت ما ۳۰ درصد گران شده است. این گونه اظهارنظر با منطق همراه نیز و بر نامناسب کردن فضای اقتصادی تأثیرگذار است. از سوی دیگر وزیر صمت از گران شدن خودرو سخن به میان می‌آورد اما بلافاصله رئیس جمهور اعلام می‌کند خودرو نباید گران شود. در همین حال سخنگوی دولت نیز اظهاراتی متفاوت عنوان می‌کند که دلیلی وجود ندارد قیمت خودرو گران نشود و بلکه باید گران شود. اگر کارشناسان و صاحب‌نظران این اظهارات مسئولان اقتصادی دولت را در کنار هم قرار بدهند نتیجه خوبی از این وضعیت به دست نمی‌آورند. پیشنهاد من این است که همه اعضای تیم اقتصادی درباره موضوعات مختلف اظهارنظر نکنند و با انتخاب یک سخنگو وظیفه تنویر افکار عمومی درباره سیاست‌های اقتصادی دولت را به وی واگذار کنند. در چنین شرایطی می‌توانند ذهنیت فضای بازار را به سمتی ببرند که اتفاقات خوبی در حال رقم خوردن است. نکته دیگر موضوع مالیات است که این روزها در دستور کار قرار گرفته و قرار است دولت از خانه‌های خالی، خودروهای لوکس و... مالیات بگیرد. در اغلب کشورهای توسعه‌یافته مالیات پایه درآمدهای دولت است و این حق دولت است که مالیات را از مصرف‌کنندگان بگیرد. آنچه از شواهد و قرائن پیداست این است که اغلب خانه‌های خالی متعلق به سازمان‌ها، نهادها و بانک‌هاست و خانه‌های خالی افراد حقیقی به‌صورت محدودی وجود دارد. در زمینه خودرو نیز این وضعیت وجود دارد. واقعیت این است که تصمیمات اشتباه دولت‌های گذشته و دولت فعلی بوده که باعث شده قیمت یک خودروی دویست‌میلیونی به‌یکباره به دو میلیارد تومان برسد. آیا صاحب خودروی ۲۰۰ میلیونی باعث شده قیمت خودرویی که داشته افزایش پیدا کند؟ تصمیم‌گیری‌های این‌چنینی چالش‌برانگیز بوده است. حداقل باید بگویند کسانی که در سال ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ این خودروها را با این قیمت نازل خریده‌اند مشمول مالیات‌های جدید نخواهند شد و تنها افرادی که در سال ۱۴۰۰ خریدهای میلیاردی می‌کنند شامل این‌گونه مالیات‌ها خواهند بود. این تصمیم‌گیری‌ها می‌تواند چالش‌برانگیز باشد. این حق دولت‌هاست که مالیات بگیرند اما نباید از کسی که با ۲۰۰ میلیون یک خودرو خریداری کرده اما امروز قیمت خودروی وی دو میلیارد شده خودروی وی را جزو خودروهای لوکس در نظر بگیریم و بر این اساس از وی مالیات بگیریم. قصور و کوتاهی دولت‌ها بوده که چنین اتفاقی را در جامعه رقم‌زده است.

اظهارنظرهای متفاوت و گاه متناقض مسئولان دولت به‌منزله نداشتن استراتژی مدون و کاربردی در زمینه اقتصادی نیست؟

داشتن استراتژی و نسخه برای دولت‌ها اهمیت راهبردی دارد. اگر قرار است به سمت جراحی اقتصادی حرکت کنیم در ابتدا باید زیرساخت‌های خود را مهیا کنیم. داشتن استراتژی و برنامه راهبردی نقش تأثیرگذاری در حوزه اقتصادی دارد. تصمیم‌گیری نیز یک هنر است که باید مبتنی بر فرایندهای کارشناسی و منطقی باشد. اینکه هر کسی تصمیمی بگیرد به معنای این نیست که درست است. تصمیمی درست است که بر اساس برنامه و ریل‌گذاری معطوف به آینده صورت گرفته باشد و دانش و بینش در کنار آن وجود داشته باشد. ما از گذشته تاکنون تصمیمات اشتباه در کشور داشته‌ایم اما هیچ‌کس مورد مؤاخذه قرار نگرفته است. دولت سیزدهم نباید به سمت‌وسویی برود که تصمیماتش منجر به اتفاقاتی شود که اقتصاد کشور را با چالش مواجه کند. در گذشته تیم مدیریتی در برخی زمینه‌ها به دلیل نداشتن برنامه و استراتژی مشکلاتی را برای کشور ایجاد کرده‌اند. اگر بنا باشد تیم مدیریتی دولت آقای رئیسی نیز بدون برنامه و استراتژی باشد و افراد بی‌تجربه و ناآگاه را در حوزه‌های حساس و مهم حضور داشته باشند کشور با چالش‌های مهمی مواجه خواهد شد. حضور افراد بی‌تجربه و ناآگاه در پست‌های حساس و کلیدی باعث خواهد شد که سرمایه‌های ملی تحت تأثیر قرار بگیرد. از مدیریت ناتوان به‌عنوان قهرمانان ضایع کردن منابع یاد می‌کنند. باید مراقب بود که برخی از مدیران با تصمیمات نسنجیده خود دنبال آزمون‌وخطا نباشند. آزمون‌وخطا زمان و منابع را ضایع خواهد کرد. دولت قول رشد ۸ درصدی اقتصادی را در بودجه سال ۱۴۰۱ داده است. اگر قرار است این رشد تحقق پیدا کند ما سالانه نیازمند ۷۰ میلیارد دلار سرمایه خارجی هستیم. اگر ما از تولید داخلی به‌خوبی حمایت کنیم قطعا شرایط برای جذب سرمایه‌گذاری خارجی نیز وجود خواهد داشت.

> امروز صاحب‌نظران و کارشناسان با این نگرانی مواجه هستند که اگر ارز ۴۲۰۰ حذف شود دولت نتواند کنترل‌های لازم را در این زمینه انجام دهد و مشکلات اقتصادی جدیدی در کشور ایجاد شود. در شرایطی که ما با اقتصاد دولتی، اقتصاد سیاسی و اقتصاد دستوری مواجه هستیم و با اقتصادی مواجهیم که بار روانی روی آن وجود دارد

سید جلال ساداتیان در گفت‌وگو با «آرمان ملی»:

توافق نشود غربی‌ها به سمت فعال کردن اسنپ بک می‌روند

مذاکرات به سختی پیش می‌رود

از هیأت قبلی که آشنا به مذاکره هستند استفاده شود

آرمان ملی: مذاکرات برجام در دور هشتم پس از دو هفته مذاکره فشرده برای ۳ روز متوقف شد تا روسای هیأت‌های مذاکره کننده برای رایزنی و مشورت به پایتخت‌ها بازگردند و دوباره از دوشنبه با بازگشت به وین مذاکرات را از سر بگیرند. این در حالی است که همه طرفین مذاکره از پیشرفت و مذاکرات البته به کندی سخن می‌گویند که به اذعان بسیاری از تحلیلگران باید شرایطی فراهم شود تا مذاکرات با سرعت بیشتری در جهت پیشرفت و حصول نتیجه نهایی که همان رسیدن به توافق باشد انجام گیرد. در این راستا برای بررسی روند مذاکرات احیای برجام، خواسته‌های طرفین و موارد اختلافی «آرمان ملی» با سید جلال ساداتیان دیپلمات پیشین و تحلیلگر مسائل بین‌الملل به گفت‌وگو پرداخته است که می‌خوانید.

با توجه به تحولات حول محور مذاکرات وین و خبرهایی که از درون مذاکرات می‌رسد روند مذاکرات احیای برجام را چطور می‌بینید؟

مقام معظم رهبری چندی پیش مطلبی قریب به این مضمون را مطرح کردند که مذاکره با دشمن به معنی تسلیم به او نیست. به نظرم این چراغ سبزی بود به اینکه می‌شود با آمریکایی‌ها به طور مستقیم صحبت کرد. نکته دوم اینکه ضرب‌الاجل‌هایی که داده می‌شود و نگرانی‌هایی که برای طرف مقابل به خصوص غربی‌ها ایجاد کرده آنها ماه فوریه را به عنوان ضرب‌الاجل تعیین کرده‌اند. برای اینکه تصور می‌کنند ایران از این زمان وقت می‌خرد که به مقدار غنی سازی بیشتر دست پیدا کند، به سانتریفیوژهای بیشتری دسترسی داشته باشد و نصب کند و اکنون نیز ۹ Iri و ۱۲ را ذکر می‌کنند که ایران به آن دست یافته است. بحث کرج نیز در همین چارچوب مطرح بود که در مجتمع تسای کرج خرابکاری اتفاق افتاد و ایران نیز اجازه نمی‌داد که دوربین‌های آژانس در آنجا نصب شود ناظر بر این امر بود که بازرسان آژانس جاسوسی کرده‌اند و اطلاعات آنجا را به اسرائیل داده‌اند و رژیم صهیونیستی نیز بر همین اساس در مجتمع تسا خرابکاری کرده است. البته بعدا نیز موافقت شد که آژانس دوربین‌های خود را نصب کند. همه این اتفاقات در آستانه دور هشتم مذاکرات در ۱۸ آذرماه بود. چون شروع مذاکرات جدید ۸ آذر بود و ۱۸ آذر دور جدید مذاکرات را که موسوم به دور هشتم بود برگزار کردند. اکنون نیز می‌گویند مذاکرات ادامه دور هشتم است اما عملا اتفاقاتی که افتاد ۶ دی ماه اینها آمدند و گفتند تعطیلات سال نو میلادی است و سپس نیز از سیزدهم دی ماه تا به امروز مذاکرات ادامه داشته که از ۳ روز قبل روسای هیأت‌ها به کشورهای خود بازگشتند ولی کارشناسان به مذاکرات خود ادامه می‌دهند. آنچه که تاکنون استنباط و دریافت شده از مصاحبه‌هایی که اتفاق افتاده کندی روند مذاکرات است که دسترسی به توافقی را نوید نمی‌دهد و به این خاطر با توجه به تهدیداتی که غربی‌ها مطرح می‌کنند به اینکه فرصت زیادی برای این کار ندارند بعید نیست که اگر به ماه فوریه برسیم و حوصله آنها سر برود اسنپ بک را فعال کنند. ما قبل از اینکه آنها بخواهند به چنین وضعیتی برسند درست این است که بتوانیم توافق کنیم.

با وجود مطالب و خواسته‌های مطرح شده طرفین به ویژه ایران چه میزان می‌توان به توافق امیدوار بود؟

ایران پذیرفته بر مبنای توافق ۶ دور مذاکرات آقای دکتر عراقچی بازگردد. دیگر اینکه موارد اختلافی وجود دارد که هنوز نتوانستند این موارد اختلافی را رفع و رجوع کنند. البته چیزهایی هم اضافه شده که درباره آنها نیز گفت‌وگو کنند که از جمله آنهااین است که چگونه می‌توانند ضمانت‌های لازم را دریافت کنند که یکی از حدسیاتی که زده شد این بود که آمریکایی‌ها نیز در پروژه‌های ایران مشارکت کنند و وارد ایران شوند. اینها بیشتر تحلیل بود تا خبر و بر مبنای آن تحلیل‌ها خیلی نمی‌شود گفت که اینها به چه توافقاتی رسیدند. ولی به هرصورت ایران در تلاش است که خواسته‌های خود را دخیل کند. خواسته‌های ایران این بوده که آمریکایی‌ها تحریم‌ها را بردارند، مهلت راستی آزمایی بدهند و تضمین دهند که از برجام خارج نمی‌شوند و خسارت دورانی که از برجام خارج شدند را به ایران بپردازند که برخی قابل حصول و دسترسی است و برخی نیست. نکته مهمی که اینها بدان می‌پردازند نحوه برداشته شدن تحریم‌ها است که ایران می‌گوید باید همه تحریم‌ها برداشته شود اما آمریکایی‌ها می‌گویند اینها امکان پذیر نیست، چرا که برخی از تحریم‌ها؛ تحریم‌های سازمان ملل است، برخی تحریم‌ها مثل کاتسا را کنگره وضع کرده و اکثریت کنگره در اختیار ما نیست که بخواهیم این تحریم‌ها را برداریم. همه این ملاحظات ایجاب می‌کند که مذاکرات با سرعت بیشتری پیش برود چرا که با تحریکات اسرائیل و آمریکا فرانسوی‌ها و انگلیسی‌ها فشارهایی وارد می‌کنند که هر چه سریع‌تر این نتیجه حاصل گردد. اگر این نتیجه حاصل نشود اینکه آمریکایی‌ها مذاکرات را ترک کنند و انگلیس اسنپ بک و مکانیزم ماشه را فعال کند محتمل است. لذا بر این اساس خوب است که به کار سرعت داده شود. برای این سرعت خوب است از کسانی که به رموز مذاکرات مربوط به برجام آگاهی دارند و می‌توانند مسائل را مستقیم دریافت کنند و پاسخ‌های لازم را بدهند و ابتکارات لازم را داشته باشند از هیأت قبلی ولو اینکه به عنوان رئیس هیأت از آنها دعوت نشود خواهش شود در راستای منافع ملی در این مذاکرات مشارکت داشته باشند و به عنوان مشاور یا هر عنوان دیگری کمک کنند تا این روند سرعت بیشتری پیدا کند.

فکر می‌کنید موارد اختلافی که از آن تحت عنوان پرانتزهای باز یاد می‌شود چه میزان بر مذاکرات تاثیرگذار باشد و مذاکرات را سخت‌تر از گذشته کند؟

چون خیلی خبری از درون مذاکرات بیرون نمی‌آید تحلیل‌های ما خیلی دقیق نیست. ما روند را بر اساس آنچه که دریافت می‌کنیم می‌توانیم تحلیل کنیم. بله اگر اخبار خیلی دقیق بیرون بیاید می‌توان گفت که بنابر اخبار در این موارد اختلاف وجود دارد و می‌توان به نتیجه رسید یا نه. اما آنچه مجموعا بیان می‌شود خوشبینانه‌ترین بیانات را از قول آقای اولیانوف دریافت می‌کردیم که وی به نوعی وکیل ایران شده بود و با آقای رابرت مالی و معاون وزیر خارجه کره جنوبی صحبت کرده بود باز هم اخیر می‌بینیم که وی با خوش بینی می‌گوید به نتیجه می‌رسد اما کند. لذا لحن اولیانوف نیز تغییر کرده یعنی مذاکرات سخت پیش می‌رود. معنی این سختی این است که طرفین بر مواضع خودشان پافشاری می‌کنند. آمریکایی‌ها حاضر نیستند که بیش از این ضمانت‌هایی را بدهند و ایران نیز حاضر نیست آنچه که غنی سازی کرده را تحویل بدهد. از طرف دیگر در بحث برداشته شدن تحریم‌ها راستی آزمایی به چه معناست. حال آمریکایی‌ها بگویند که ما تحریم بانکی را بر می‌داریم و یا مقدار معینی می‌توانید نفت خود را بفروشید و فرآورده‌های نفتی را صادر کنید. اینها زمان می‌برد که ایران بداند این کار انجام شده است. یا وقتی گفته شود تحریم‌های بانکی برداشته می‌شود باید مشخص شود که چه مدت طول می‌کشد و از طریق کدام بانک این پول باز می‌گردد. همه آنها ظاهرا موضوعات داخل پرانتزی که در خصوص آن گفت‌وگو می‌شود که چگونه می‌توانند این مشکلات را رفع کنند.

> خواسته‌های ایران این بوده که آمریکایی‌ها تحریم‌ها را بردارند، مهلت راستی آزمایی بدهند و تضمین دهند که از برجام خارج نمی‌شوند و خسارت دورانی که از برجام خارج شدند را به ایران بپردازند

انتقادهای رئیس اتاق بازرگانی از بودجه ۱۴۰۱:

چرا بخش خصوصی را حذف کرده‌اید؟

رشد ۷۰ درصدی درآمد دولت از مالیات مردم و کسب‌وکارها

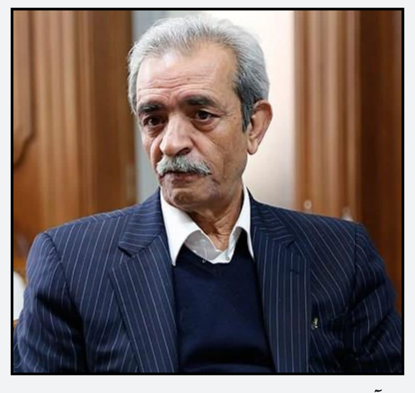

آرمان ملی: رئیس اتاق بازرگانی ایران در سخنانی با اشاره به نادیده گرفته شدن نظرات بخش خصوصی در تدوین لایحه بودجه سال ۱۴۰۱، به بررسی ابعادی از این برنامه پرداخت. غلامحسین شافعی در نشست هیات نمایندگان اتاق بازرگانی ایران، اظهار کرد: موضوع مهمی که در حال حاضر تمام سیاسیون و فعالان اقتصادی و اقشار مختلف را به خود مشغول کرده لایحه بودجه ۱۴۰۱ است. افزایش حساسیت‌ها نسبت به بودجه سالانه و واکنش نشان دادن بخش‌های مختلف جامعه به لایحه بودجه دارای حسن ذاتی است. چرا که سند بودجه صرفاً یک سند حسابداری و مالی ساده برای درآمدها و هزینه دولت نیست، بلکه بازتابی از ارتباط و نحوه تعامل دولت و ملت را حداقل در یک سال آینده به نمایش می‌گذارد. وی با بیان اینکه بخش خصوصی در فرایند تدوین بودجه غایب بوده است، بیان کرد: برخلاف سال‌های قبل که بخش خصوصی هرچند به شکل صوری برای همفکری توسط ستاد تدوین بودجه دعوت می‌شد، اما امسال از اتاق‌های سه‌گانه هیچ دعوتی به عمل نیامد و بخش خصوصی کاملاً در این فرآیند نادیده گرفته شد. رئیس اتاق بازرگانی ایران به نیامدن نام بخش خصوصی در بودجه ۱۴۰۱ اشاره کرد و افزود: برخلاف سال‌های قبل که دستکم عبارت مشارکت عمومی- خصوصی را به کار می‌بردند امسال آن هم حذف شده و هیچ اسمی از بخش خصوصی برده نشده است. در عوض از عبارت غیردولتی استفاده کرده‌اند که این عبارت بار معنایی و حقوقی دارد. این جایگزینی عبارت غیردولتی با مشارکت عمومی- خصوصی ملاحظات اقتصادی و سیاسی گسترده‌ای دارد. شافعی به موضوع درآمدهای پیش بینی شده در بودجه نیز پرداخت و تصریح کرد: در لایحه بودجه که توسط دولت تدوین شده است شاهدیم که مالیات بر شرکت‌های غیردولتی با رشد ۱۴۶ درصدی به میزان ۱۱۲،۱ هزار میلیارد تومان برآورد شده است. در مقابل برای شرکت‌های دولتی تنها با رشد ۸۳ درصد نسبت به سال قبل مبلغ ۷.۵ هزار میلیارد تومان هدف‌گذاری شده است. به علاوه برای مالیات بر ارزش افزوده که مستقیم مردم و کسب‌وکارها را تحت تأثیر قرار می‌دهد رشد ۷۰ درصدی پیش‌بینی‌شده است. وی ادامه داد: این اعداد نشان‌دهنده آن است که بار اصلی درآمدهای مالیاتی دولت در سال آینده بر دوش بخش خصوصی قرار داده‌شده است. در کنار این افزایش فشار بر بخش خصوصی شاهد آن هستیم که در بندهای مختلف بودجه سیاست حذف معافیت‌های مالیاتی موجود در دستور کار قرار گرفته است که به نوع دیگر فشار را بر فعالان بخش خصوصی افزایش می‌دهد. رئیس اتاق بازرگانی ایران به پیش بینی‌های دولت از درآمدهای نفت گاز نیز اشاره کرد و گفت: درحالی‌که دولت با افزایش نرخ ارز مبنای محاسباتی بودجه ۲۳ هزار تومان منابع قابل‌توجهی در ردیف درآمدهای نفتی واریز کرده همچنان برای تراز کردن منابع و مصارف خود نیمی از منابعی که باید به صندوق توسعه ملی واریز می‌شد را به عنوان استقراض برداشت کرده است. این در حالی است که قرار بود منابع صندوق توسعه ملی صرف سرمایه‌گذاری در کشور به‌ویژه از طریق بخش خصوصی شود. شافعی خاطرنشان کرد: درحالی‌که اذعان داریم حذف ارز ۴۲۰۰ تومانی کار درستی است، اما معتقد هستیم که نیازمند اتخاذ سیاست‌های هماهنگ به هنگام انجام چنین طرح بزرگی هستیم. مجلس در هفته‌های اخیر هنگام بررسی طرح جهش تولید دانش‌بنیان معافیت مالیاتی واردات ماشین‌آلاتی که در داخل تولید نمی‌شوند را حذف کرد. طبعا در شرایطی که در چند سال گذشته نرخ رشد سرمایه‌گذاری منفی بوده است این تصمیم موجب بدتر شدن وضعیت ظرفیت تولید در کشور و افزایش قیمت تمام شده کالاها خواهد شد. اتاق ایران سال گذشته درباره این طرح نظر مخالف خود را به مراجع تصمیم گیر اعلام کرد. اصولاً به نظر می‌رسد وحدت فرماندهی اقتصادی که لازمه اصلاحات اقتصادی است در دولت نیازمند تقویت است. در غیر این صورت این تصمیم‌های پراکنده به بخش تولید در کشور ضربه زده و رکود تورمی نتیجه آن خواهد بود.

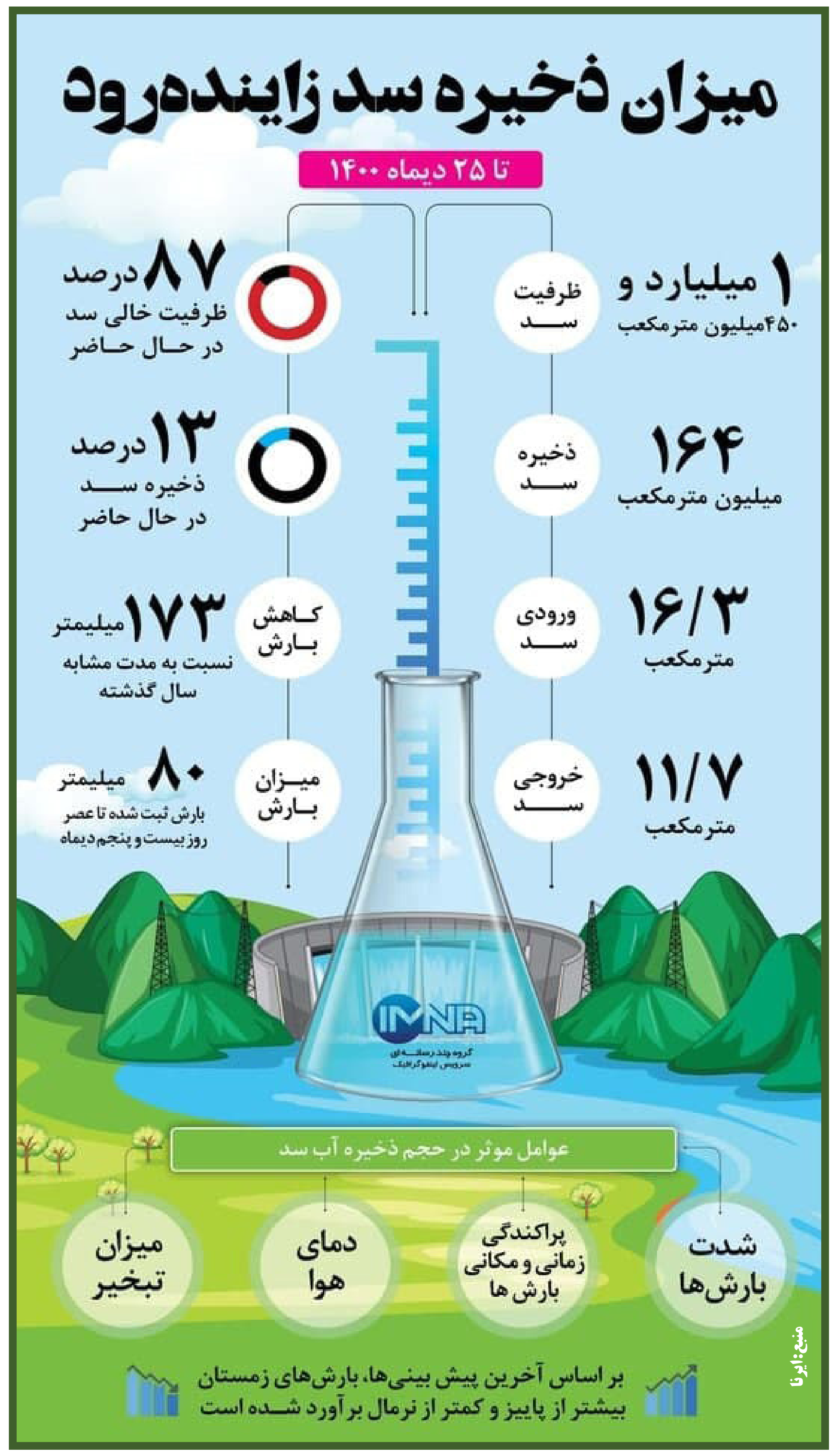

یادداشت

روابط راهبردی ایران و روسیه

محسن پاک آئین
تحلیلگر مسائل بین‌الملل

سیاست نگاه به شرق معمولا در دستور کار دستگاه‌های دیپلماسی کشورمان قرار داشته است، اما در گذشته به عنوان یک رویکرد تاکتیکی برای تنظیم روابط با غرب استفاده شده است. به عبارت دیگر، در مقاطعی که با غربی‌ها مشکل داشتیم از سیاست نگاه به شرق صحبت می‌کردیم و چنانچه روابط با غرب، در مسیر بهبودی قرار می‌گرفت، سیاست نگاه به شرق، فراموش می‌شد. امروز اینگونه به‌نظر می‌رسد که در سیاست خارجی دولت سیزدهم، تقویت روابط با شرق به این معناست که ایران از رویکرد تاکتیکی، فاصله گرفته و متمایل به ایجاد مناسبات راهبردی با شرق شده است. برخی از صاحبنظران با اشاره به حوادث تاریخی از جمله ماجرای قتل گریبایدوف روسی، وصیت‌نامه پطرکبیر و قراردادهای ننگین گلستان و ترکمنچای، سعی در تضعیف روابط امروز ایران و روسیه دارند. نباید فراموش کرد که تمام حوادث ننگین و آزاردهنده تاریخی، در دوره حکومت پادشاهان بر ایران رخ داده، پادشاهان ضعیف النفسی که برای حفظ تاج و تخت خود، استقلال کشور را قربانی کرده و بخش‌های مهم کشور از جمله شهرهای قفقاز و جزیره بحرین را به بیگانگان بخشیدند. امروز یک نظام اسلامی مقتدر، مستقل و زیرلوای ولی فقیه در ایران حاکمیت دارد که فقط در مدت هشت سال جنگ تحمیلی، با نثار خون فرزندان خود و تحمل خسارت‌های غیرقابل جبران، ایستاد و اجازه نداد یک وجب از خاک این سرزمین جدا شود. از سوی دیگر امروز دولت تزاری روسیه وجود ندارد، اتحاد جماهیر شوروی فروپاشیده و جمهوری فدراتیو روسیه به عنوان یک کشور مستقل، اراده سیاسی خود را برای تعامل مثبت با ایران، نشان داده است. روسیه و چین در دوره تحریم‌های ظالمانه آمریکا، در کنار ایران بوده‌اند و در مجامع مختلف به ویژه در شورای امنیت سازمان ملل از ما حمایت کرده‌اند. تقویت روابط ایران با این کشورها نشان دهنده این است که ایران برای رفتارهای دوستانه، اهمیت قائل است و همکاری‌های دوستان در شرایط سخت را فراموش نمی‌کند. لذا اینکه ایران با روسیه، چین و کشورهای همسایه به دنبال ایجاد روابط مستحکم و راهبردی است، سیاستی کاملا اصولی و مبتنی بر عقلانیت است. یکی از مباحث مورد بحث در محافل رسانه‌ای، موضوع میانجیگری روسیه میان ایران و آمریکاست که بعد از توییت توهین‌آمیز میخائیل اولیانوف نسبت به آقای دکتر ظریف، پر رنگ‌تر شد. بحث میانجیگری روسیه میان ایران و آمریکا، هیچگاه از سوی مقامات رسمی کشورهای ذیربط مثل ایران، آمریکا یا روسیه اعلام نشده و تنها یک استنباط رسانه‌ای از تصویر منتشر شده دیدار اولیانوف با همتای آمریکایی او بوده است. در حالی که این قبیل دیدارهای دوجانبه میان اعضای کشورهای مذاکره کننده در وین، یک اقدام معمول برای پیشبرد اهداف مذاکره کنندگان است و تصاویر آنها هم منتشر می‌شود. خصومت طولانی و ادامه دار آمریکا علیه ایران نیز با میانجیگری کشورها رفع نمی‌شود و موضوع میانجیگری کشورها بین ایران و آمریکا هیچ موضوعیتی ندارد. در عین حال حذف توییت نامناسب آقای اولیانوف از صفحه وی نیز معنی دار است، توییت وی یک اقدام شخصی بوده اما قاعدتا، حذف آن با نظر کرملین بوده است. پس روسیه علاقه‌مند نیست نظر شخصی یکی از کارگزاران روسی، به ایجاد سوء تفاهم بین تهران و مسکو منجر شود. اما افرادی که توییت اولیانوف و شایعه میانجیگری روسیه را دلیلی بر ضرورت فاصله گرفتن از این کشور می‌دانند، به راحتی از کنار جنایات آمریکا علیه ملت ایران مانند تحریک صدام برای تحمیل جنگ، اعمال تحریم‌های ظالمانه، ترور شهید سردار سلیمانی و... گذشته و ایران را دعوت به مذاکره مستقیم با آمریکا، برای رفع مشکلات می‌کنند. آنها اینگونه تصور می‌کنند که مذاکره با واشنگتن به رابطه با این کشور منجر خواهد شد، در حالی که مذاکره در فرهنگ سیاسی آمریکا به منظور «آرام سازی و مهار مخالفان» است. هنر دیپلماسی این است که با شناسایی اهداف و حوزه‌های مشترک همکاری، از ظرفیت همه کشورها برای تامین منافع ملی کشورمان استفاده کند. روابط ایران و روسیه، به عنوان یک همسایه بزرگ، بسیار حائز اهمیت است و می‌تواند در جریان سفر آقای رئیس‌جمهور، در مسیر همکاری‌های راهبردی قرار گیرد.

نگاه

امنیت مقوله‌ای چندوجهی است

ادامه از صفحه اول / عنوان نظر کارشناسانه پذیرفت؟ یا مواضع اخیر معاون وزیر تعاون در مصاحبه با شبکه پنج سیما را که حاکی از عدم آگاهی ایشان از خط فقر و حداقل کالری مورد نیاز به عنوان مباحث اولیه اقتصادی است، یا خط فقر ۴ میلیونی اعلامی توسط وزیر جوان و جنجالی تعاون، کار و رفاه را مواضع علمی تلقی کرد؟ آقای رئیس‌جمهور باور کنید که با این مردان اقتصادی، هدف ۴ میلیون اشتغال و ۴ میلیون مسکن و نهایتاً عدالت اجتماعی حداقلی جنابعالی درست محقق نمی‌شود، معضل فراگیر بیکاری حل نمی‌شود، تورم لجام گسیخته تعدیل نمی‌شود و کسب و کار رونق نمی‌گیرد. متواضعانه توصیه می‌شود تا دیر نشده، نخبگان عاشق وطن و مسئولیت پذیر را میدان دهید، اتاق فکر نخبگان و اندیشمندان و صاحبان تجارب موفق را سازمان دهید. جناب آقای رئیسی، کسی که نان ندارد فاقد امنیت است و احتمال دارد امنیت دیگران را نیز مختل سازد. بررسی‌ها به روشنی نشان می‌دهد که ریشه بسیاری از آسیب‌ها در فقر و بیکاری است و متأسفانه علاوه بر گسترش روز افزون آسیب‌های اجتماعی، اشکال جدیدی از آسیب‌ها خودنمایی می‌کند که احساس امنیت را در تمامی عرصه‌های زندگی تخریب می‌کنند. مطمئن باشید که اگر بساط رانت و فساد فراگیر با عزم راسخ مسئولان ذیربط جمع شود، خویشاوندسالاری جای خود را به شایسته‌سالاری دهد و ثروت‌های عمومی به صورت شفاف در چرخه اقتصادی قرار گیرد، اعتماد عمومی ترمیم خواهد شد، چرا که مردم خوب ما همان ملت مدافع وطن در دهه اول انقلاب هستند. آقای رئیس‌جمهور بیایید در آستانه چهل و سومین سالگرد انقلاب، دولت انقلابی را به صورت واقعی عملیاتی کنید و همه فرزندان شایسته وطن را صرف نظر از نسبت‌ها و وابستگی‌ها به کار بگیرید که نتیجه آن چیزی جز تامین امنیت در ابعاد مختلف نخواهد بود.